

ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ ОПОВІДАННЯ ПЕРЛ БАК "ВОРОГ".

Перл Бак, відома американська письменниця, лауреат Пулітцерівської та Нобелівської премій, на жаль мало відома в нашій країні, хоча в США її твори включені в антології і шкільні підручники. Перл Бак була дочкою місіонерів, а пізніше жінкою місіонера і значну частину свого життя провела в Китаї. Тема Сходу, психології людини Сходу, ідея людяності незалежно від культури, віросповідання, національності людини були в центрі її творчості. Її творчий доробок – 40 томів художньої літератури і публіцистики. Її найкращим романом вважається роман "Хороша земля", який вийшов в 1931 році і був бестселером на протязі двох наступних років. Цей роман перекладений на тридцять мов. В романі змальовано важке життя китайських селян.

В оповіданні "Ворог" місце дії – Японія. Основна ідея оповідання: всі люди брати. Але цю просту християнську ідею Перл Бак розкриває через складне сплетіння почуттів, емоцій, імпульсів. Оповідання глибоко психологічне. В центрі оповідання – японський лікар Садао, який випадково підбирає на березі моря важко пораненого американського моряка під час війни Японії із США. І перед ним постає дилема: вилікувати американця чи передати властям, які його, безумовно, стратять.

В основі сюжету оповідання три типи конфлікту: 1) між людиною і природою: американський моряк намагається вижити у боротьбі із морем і скелями; 2) між людиною і людиною: і сам Садао, і його дружина, і слуги ворожо ставляться до моряка, тому що він для них уособлює всіх американців, ворогів; 3) внутрішній конфлікт: між патріотичним обов'язком Садао, який підказує йому покінчити із ворогом, і його лікарським обов'язком – врятувати людину; між його обов'язком по відношенню до своєї країни і його професійним обов'язком лікаря по відношенню до людської істоти, яка потребує медичної допомоги.

Розумінню внутрішнього конфлікту Садао сприяє використання ретроспекції. Садао згадує своє минуле, в якому акцент зроблено на двох важливих для подальшого розвитку конфлікту фактах: 1) Садао – націоналіст; 2) Садао здобув освіту в США.

Внутрішній конфлікт Садао ускладнюється загостренням супроводжуваних емоцій. З одного боку Садао як хірургу цікаво протиставити своє вміння природі і дізнатися, чи може він перемогти її, чи виживе його майже безнадійний пацієнт. З іншого боку він боїться за свою сім'ю, розуміючи, які наслідки для його дружини і дітей, не кажучи вже про нього самого, може мати той факт, що він лікує і переховує у своєму домі військовополоненого. Після операції йому шкода зіпсувати свою добре зроблену роботу, віддавши американця властям. Він з цікавістю спостерігає за його одужанням.

Характер головного героя, Садао, розкривається багатогранно, другорядні персонажі (генерал, слуги) наділені тільки однією або двома рисами. Поведінка слуг, наприклад, визначається їх типовим японським націоналізмом і страхом перед владою. Образ американця намірено не індивідуалізовано. В його образі деталями, які повторюються (світла шкіра, світле волосся, світла борода), акцентується його відмінність від японців, а в їх реакції на його вигляд – ворожість.

Особлива роль в системі образів оповідання відведена дружині Садао Хані. Вона своїми емоціями і діями підсилює враження, яке читач отримує спостерігаючи за внутрішньою боротьбою почуттів і інстинктивних поштовхів до дії в душі Садао. Вона теж отримала освіту в США і довгий час жила там. І хоча цей військовополонений не асоціюється у неї з американцями, яких вона знала в той час, вона так само, як і Садао, допомагає американцю, відчуваючи до нього відразу і співчуття одночасно. Перл Бак розгортає перед читачем весь спектр емоцій Хани, від її дріб'язкового роздратування з приводу зіпсованого покриття підлоги до усвідомлення страшної небезпеки, яку становить цей втікач для неї, її дітей і Садао. Але коли служниця відмовляється помити американця, вона мис

його сама, зауваживши, що це ж "просто людина", "поранена, безпомічна людина" ("It's just a man", "a wounded, helpless man") [1, с.29]. Паралельно із внутрішнім конфліктом Садао Перл Бак розкриває і внутрішній конфлікт Хани, в душі якої співчуття і людяність борються проти відрази до ворогів і до білих взагалі. Цей супроводжуючий конфлікт підсилює враження і поглиблює ідею оповідання.

Дія розгортається епізодами. Зв'язок між епізодами встановлюється за рахунок попередньо отриманої інформації, з пропусками певних етапів розвитку дії. Так, епізод, в якому Садао приходять відвідати хворого генерала починається словами генерала: "Of course... I understand fully. But that is because I once took a degree in Princeton. So few Japanese have" [1, с.33] (Безумовно, я прекрасно розумію. Але це тому, що я колись отримав ступень в Принстоні. Мало хто з японців отримав). Читач легко здогадується, що Садао пояснив свою дилему генералу.

В оповіданні дві кульмінації: технічна, яка має місце, коли Садао покидають слуги, і він не знає, чи не донесуть вони на нього і вирішує позбавитися американця, і драматична – момент найбільшого емоційного напруження, який настає на третю ніч очікування професійних вбивць, яких обіцяв прислати генерал, щоб допомогти вирішити проблему Садао, який вже не міг передати американця владі, оскільки важко було б пояснити для чого він його врятував.

Розв'язки в оповіданні теж дві. Розв'язка внутрішнього конфлікту – це рішення Садао відправити моряка на маленький острів недалеко від берега і, таким чином, дати йому шанс утікати. Розв'язка зовнішнього конфлікту відбувається коли Садао, не отримавши сигнала про який домовився з американцем, розуміє, що йому вдалося врятуватися. До Садао повертаються слуги, які не виказали його. Стає ясно що і прооперований генерал теж не викаже його, оскільки він, зосередившись на своїй хворобі, забув прислати убивць, щоб прибрати американця і тепер сам боїться розголосу.

Важливу роль в побудові оповідання відіграє місце дії. Його роль функціональна. Завдяки вдало обраному місцю дії історія стає правдоподібною. Саме тому, що

дім Садао знаходиться далеко від рибальських селищ, і тому, що того вечора був туман, ніхто не бачив пораненого американського моряка, крім Садао і його дружини, коли його винесло на берег. І саме тому, що неподалік від берега є усамітнений острів Садао може дати шанс американцю утікти.

Історія викладена в спокійному нейтральному тоні. Автор частково коментує вчинки героїв, а в напружені психологічні моменти герої самі коментують свої вчинки: "Suppose you were condemned to death and the next day I had to have my operation?" [1, с.33]. (Що як тебе засудять до страти, а наступного дня мені потрібна буде операція?), – каже генерал Садао, і читач розуміє, чому генерал вирішив у свій спосіб допомогти Садао. Він хоче, щоб саме Садао зробив йому операцію, тому що іншим хірургам він не довіряє. Арешт Садао за переховування ворога, як і непорозуміння із ним, були б дуже недоречними: "It seems a pity that we cannot better combine the German ruthlessness with the American sentimentality. Then you could turn your prisoner over to execution and yet I could be sure you would not murder me while I was unconscious." [1, с.33] (Шкода, що нам не вдається краще поєднувати німецьку безжальність із американською сентиментальністю. Інакше ти міг би передати свого полоненого для страти, а я все ж гаки міг би бути впевнений, що ти не вб'єш мене, поки я буду непритомний). Такого роду коментар знаходимо і в діалозі Хани і Садао: "Americans are our enemies. But I have been trained not to let a man die if I can help it." [1, с.31] (Американці наші вороги. Але мене вчили рятувати людину, якщо я можу).

Відношення читача до героїв великою мірою формується за допомогою майстерного використання деталей. Саме з деталей, згаданих Садао, ми дізнаємося, що Садао – типовий японській націоналіст. Зустрівши в Америці свою майбутню дружину, він не дозволяє собі закохатися в неї, доки не з'ясує, що вона – чистокровна японка: "He had met Hana in America, but he had waited to fall in love with her until he was sure she was a Japanese. His father would never have received her unless she had been pure in her race." [1, с.26] (Він зустрів Хану в Америці, але не поспішав закохуватися в неї, доки не переконався, що вона – японка. Його батько ніколи не прийняв би її, якби не чистота її раси). Вигляд

американця, його біла шкіра викликають в нього відразу. "Now he remembered the youthful, haggard face of his prisoner – white and repulsive" [1, с.36]. (Він згадав молоде, вимучене обличчя свого в'язня – біле і відштовхуюче). Він згадує, що коли він вчився в Америці, йому важко було знайти квартиру. Упередженість американців дратувала його, тому що він вважав себе "вищим за них": "...knowing himself their superior" [1, с.36]. Садао вважає себе вищим за американців, хоча вчився саме в них. Навіть згадуючи, що, коли він захворів в Америці, його хазяйка доглядала його, він робить висновок: "But then, white people were repulsive, of course" [1, с.36] (Все ж таки білі люди, безумовно, гидкі).

Автор використовує різні типи деталі: описову, характерологічну, імпліцитну, уточнюючу. Через деталі створено і розкрито різні аспекти внутрішнього і зовнішнього конфліктів. Так, описові деталі – світле волосся і світла борода американця підкреслюють його навіть зовнішню неподібність, чужерідність, яка відштовхує японців. До характерологічних деталей належить, наприклад, згадка про те, що батько Садао ніколи в своєму житті не сидів на стільці і не спав в іноземному ліжку, що говорить про його суворе дотримання японських звичаїв і патріотичний характер виховання Садао. Вдало вжита імпліцитна деталь виражає суть внутрішнього конфлікту Садао, коли під час операції Садао називає американця "мій друг" [1, с. 30]. Оперуючи його він забуває, що той ворог. Уточнюючі деталі підвищують ступень правдоподібності історії. Автор повідомляє, що Садао став відомим хірургом і відомим вченим і що його не відправили за кордон із військом. Далі подано уточнюючі деталі, мета яких переконати читача в реальності подій, в тому, що хірург дійсно міг залишитися в тилу під час війни: 1) Садао працює над винаходом "which would render wounds entirely clean" [1, с.25] (який буде сприяти повному очищенню ран); 2) старому генералу, можливо, буде потрібна операція.

Художні засоби в оповіданні несуть велике змістовне навантаження і напряду пов'язані із завданням донести до читача ідею людяності, викликати в нього співчуття і примусити співпереживати. Описуючи, як Садао і Хана знайшли втікача, автор вживає оксиморон, що дає можливість читачу відразу відчути

протиріччя в їх відношенні до американця. Вони дивляться на нього із цікавістю і відраюю: "They were staring with curious repulsion" [1, с.27].

Епітети, які зустрічаються в описі стану втікача, мають за мету викликати співчуття: "fearful bleeding", "tortured face", "pitiously thin face", "helpless man", "haggard face" (жахлива кровотеча, вимучене обличчя, жалюгідно худе обличчя, безпомічна людина, змучене обличчя). З тою ж метою вживаються метафори і порівняння: "He was very light like a fowl that has been half starved for a long time until it is only feathers and skeleton" [1, с.27] (Він був дуже легкий, як птах, який майже не їв довгий час, доки не перетворився на скелет у пір'ях). Крім вищезгаданої групи епітетів можна виділити ще кілька груп епітетів: а) ті, які передають ворожість слуг по відношенню до хазяїв, які поведуться непатріотично, незрозуміло і небезпечно: "The servants grew dayly more watchful"; "their eyes were cold" (Слуги з кожним днем ставали все більш обережними, їх очі були холодними); б) ті, які характеризують професійний рівень Садао: "expert hands", "swift concise movements", "trained hands" (вмілі руки; швидкі, чіткі рухи; натреновані руки); в) ті, які характеризують відношення японців до білих: "dull", "slatternly", "ignorant", "dirty", "miserable", "repulse-ve" (нудний; неохайний; невихований; брудний; жалюгідний; відштовхуючий); г) ті, які передають хвилювання, неспокій, страх: "weary body"; "anxious eyes" "solemn voice" (вимучене тіло; стурбовані очі; схвильований голос).

Слово "anxious" можна вважати ключовим в оповіданні. Воно і його похідні зустрічаються в оповіданні вісім разів, що сприяє створенню напруженої атмосфери хвилювання, неспокою, невпевненості. Це допомагає розумінню психологічного стану героїв. Таким чином, автор поєднує прямі і непрямі методи характеристики героїв і розкриття їх психологічного стану.

Вся система художніх образів і художніх засобів оповідання спрямована на донесення до читача ідеї людяності, християнського співчуття і взаємодопомоги. Автор підводить читача до думки про те, що людське життя має більшу цінність,

ніж будь-які переконання, національні і расові упередження, але дає зрозуміти, що час для повного усвідомлення цього ще не настав. Кінець оповідання символічний. Садао думає про те, що це добре нарешті відкрито воювати із білими: "to be openly at war with them at last" [1, с.36]. І сам не розуміє, чому врятував американця. Один із біографів Перл Бак Пітер Кон справедливо відмітив, що в умовах, коли азіати і Захід продовжують дивитися один на одного через завісу кліше і нерозуміння, оповідання Перл Бак стають все більш доречними і необхідними: "...the people of Asia and the West continue to view each other through veils of cliché and misunderstanding ... Pearl Buck's stories should be a subject of increasing relevance and even urgency" [2, с.7].

Література

1. Buck P. The Enemy / The United States in Literature. – Glen view (Illinois): Scott, Foresman and Co., 1968.
2. Conn Peter. Pearl S. Buck. A Cultural Biography. – Cambridge Univ. Press, 1966.

Н.І. Телегіна

(м. Івано-Франківськ)